

**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Põllumajanduse roll mitmepoolsetes, kahepoolsetes ja piirkondlikes kaubanduslääbirääkimistes Nairobis toimunud WTO ministrite kohtumise valguses“**

**(omalgatuslik arvamus)**

(2017/C 173/04)

Raportöör: **Jonathan PEEL**

|                             |                                                      |
|-----------------------------|------------------------------------------------------|
| Täiskogu otsus              | 21.1.2016                                            |
| Õiguslik alus               | kodukorra artikli 29 lõige 2<br>omalgatuslik arvamus |
| Vastutav seksioon           | põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna seksioon  |
| Vastuvõtmine seksioonis     | 6.2.2017                                             |
| Vastuvõtmine täiskogus      | 23.2.2017                                            |
| Täiskogu istungjärk nr      | 523                                                  |
| Hääletuse tulemus           | 212/0/0                                              |
| (poolt/vastu/erapooletuid): |                                                      |

## **1. Järeldused ja soovitused**

1.1. Kui muuta veidi Mark Twaini tsitaati,<sup>(1)</sup> võib öelda, et kuuldused Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) surmast Doha vooru ebaõnnestumise tõttu on tugevalt liialdatud. WTO on jätkuvalt elujõuline ja tõhus kaubanduslääbirääkimiste forum, eriti põllumajanduse valdkonnas.

1.1.1. 2015. aasta detsembris Nairobis peetud kümnes WTO ministrite konverents kinnitas seda. Seal vastuvõetud otsused hõlmavad põllumajanduse eksporditoetuste tõhusat kaotamist. WTO peadirektor kirjeldas seda kui WTO viimase 20 aasta olulisimat saavutust põllumajanduse valdkonnas. Otsused on järjeks kaubanduse lihtsustamise lepingule ja teistele kokkulepetele, mis saavutati 2013. aastal Balis toimunud eelmisel ministrite konverentsil.

1.1.2. Põllumajandustoodetega kauplemises<sup>(2)</sup> on olulisi poliitikavaldkondi, milles kokkuleppeid on võimalik kõige paremini saavutada mitmepoolset tasandil, eriti mis puudutab riigisisese toetamise ja toetuste, eksporditoetuste ja turulepääsu teatud aspektide üldist taset. Viimatinimetatu hõlmab erikaitsemehhanismi ning WTO arenguriikidest liikmete eri- ja diferentseeritud kohtlemist.

1.2. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee usub, et põllumajandustoodetega kauplemine, mis on läbirääkimistel sageli enim vaidlusi tekitav valdkond, vajab uut lähenemist, panust ja hoogu. Nairobi ministrite deklaratsioonis<sup>(3)</sup> ei kinnitatud esmakordselt täielikku pühendumist Doha vooru lõpetamisele, vaid see sisaldas kõigi liikmete kindlat kohustust edendada läbirääkimisi ülejäänud Doha küsimuste, sealhulgas põllumajanduse üle.

1.2.1. Mitmepoolne lähenemisviis põllumajandusele vajab läbivaatamist ja uut hoogu, mitte hülgamist. Doha vooru kui kaubandusdialoogi arenenud ja arenguriikide vahel tuleb edasi pidada ja tõhustada, austades põhimõtet, et kõik osapooled peavad olema toiduainetega varustamises sõltumatud.

<sup>(1)</sup> Ameerika Ühendriikide kirjandusklassik.

<sup>(2)</sup> WTO määratlus, kasutatakse läbivalt.

<sup>(3)</sup> [https://www.wto.org/english/thewto\\_e/minist\\_e/mc10\\_e/mindecision\\_e.htm](https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc10_e/mindecision_e.htm).

1.2.2. ELil on hea võimalus olla ennetavas juhtrollis uue ja tasakaalustatud lähenemisviisi edendamisel. Komitee nõuab seda tungivalt eelkõige mitme kiiresti areneva majandusega riigi suutmatuse tõttu teha märkimisväärsed jõupingutusi, et aidata teisi, arengus veel rohkem mahajäänud riike. Viimaste suutlikkuse suurendamine on jätkuvalt kriitilise tähtsusega, kuna pakub vähem arenenud arenguriikidele suuremaid võimalusi vältida nende toiduga kindlustatuse halvenemist või tärkava põllumajandussektori arengu takistamist.

1.3. Tuleb veel ka kaaluda, mida on võimalik kahepoolsete ja piirkondlike läbirääkimistega kõige paremini saavutada põllumajandustoodetega kauplemise valdkonnas, tagades samas, et läbirääkimised ei oleks vastuolus mitmepoolsusega.

1.4. Komitee usub, et ÜRO poolt vastu võetud kestliku arengu eesmärgid koos Pariisi kokkuleppega (COP 21) <sup>(4)</sup> muudavad põhjalikult maailmakaubanduse tegevuskava, eriti põllumajandustoodetega kauplemise puhul. Need lepingud on põhjalikud ning nende rakendamise vajadus peab nüüd olema kõigi tulevaste kaubandusläbirääkimiste keskmes.

1.4.1. Kui tahetakse saavutada kestliku arengu eesmärgid, peavad selles kesksel kohal olema kaubandus ja investeringud. ÜRO Kaubandus- ja Arengukonverentsi (UNCTAD) hinnangul vajatakse nende eesmärkide saavutamiseks igal aastal täiendavalt 2,5 triljonit dollarit. Kestliku arengu eesmärgid on oma olemuselt ülemaailmsed ja üldiselt kohaldatavad – riigid peavad jagama vastutust nende saavutamise eest. Need peaksid kaasa tooma ülemaailmse koostöö uue viisi, mis on avaram, kaasavam ja rohkem konsultatsioonidele suunatud. Juba rohkem kui 90 riiki on palunud teiste abi nende eesmärkide saavutamisel.

1.4.2. Kestliku arengu eesmärkide edendamisel ja rakendamisel ning euroopalike väärtuste propageerimisel kogu maailmas tekib tugev sünergia eelkõige edusammude kaudu keskkonna- ja sotsiaalvaldkonnas. Komitee soovib tungivalt, et läbipaistvuse ja kodanikuühiskonna kaasamise tase, mille EL lõpuks saavutas läbirääkimistel Ameerika Ühendriikidega, peab muutuma normiks.

1.4.3. Nairobi deklaratsioonis rõhutatakse, et WTO-l on kestliku arengu eesmärkide saavutamisel oluline osa, mis ilma tõhusa mitmepoolse kaubandusmehhanismita oleks palju keerulisem.

1.5. Komitee tunneb heameelt 2016. aasta novembris avaldatud komisjoni teatise üle Euroopa jätkusuutliku tuleviku järgmiste sammude teemal, <sup>(5)</sup> milles nähakse ette kestliku arengu eesmärkide täielik integreerimine Euroopa poliitikaraamistikku ja komisjoni praegustesse prioriteetidesse.

1.5.1. See on eriti oluline tulevaste läbirääkimiste puhul põllumajandustoodetega kauplemise küsimuses. Põllumajandusel on tähtis koht enamiku, kui mitte kõigi kestliku arengu eesmärkide, eelkõige 2. eesmärgi (kaotada nälg), 12. eesmärgi (tagada säästev tarbimine ja tootmine) ning 15. eesmärgi (võidelda mulla degradeerumise vastu) elluviimisel. Kaubandus aitab ühtlustada pakkumise ja nõudluse tasakaalustamatust, suudab märkimisväärselt parandada toiduga kindlustatust ja toitumist toidu kättesaadavuse suurendamise kaudu, edendada ressursside tõhusat kasutamist ja suurendada investeringuid, turuvõimalusi ja majanduskasvu, luues sel viisil töökohti, tulu ja heaolu maapiirkondades.

1.6. ELil on selle tegevuskava arendamiseks erakordne positsioon: tal on kaalu maailma suurima põllumajandustoodete eksportija ja importijana, teda ei nähta enam lepingupoolena, kes on põllumajanduse küsimuses peaaegselt kaitsepositsioonil, ta on näidanud üles püsivat huvi kaubanduse ja arengu vastu ning ennekõike näitas ta Nairobi oma suutlikkust mõelda uudselt ja tasakaalustatult. EL on usaldusväärne ja tõhus ühendusliik arenenud ja arenguriikide vahel.

1.7. Kuid enne kui ta saab seda ülesannet tõhusalt täita, õhutab komitee komisjoni koostama täieliku mõjuhindangu kõigepealt tõenäolise mõju kohta, mida kestliku arengu eesmärkide ja Pariisi kokkuleppe rakendamine avaldab ELi põllumajandusele ja ELi kaubanduspoliitikale.

<sup>(4)</sup> ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 21. istungjätk Pariisis (UNFCCC COP 21).

<sup>(5)</sup> SWD(2016) 390 final.

1.7.1. Samal ajal peab EL seda mõjuhinnangut laiendama ja võtma arvesse mõju, mida ELi hiljutised kaubanduslepingud ja arengud ülemaailmses kaubanduses avaldavad põllumajandusele kogu ELis. Kuigi põllumajandus ja kaubandus on olnud ELi pädevuses üle 40 aasta, jääb kohati puudu suhtlemisest või ühtsest käsitlusest nende peamiste huvide vahel.

## 2. Taustteave

2.1. Osana (artikkel 20) 1994. aasta Uruguay vooru põllumajanduslepingust leppisid vastloodud WTO (mis asendas tolli- ja kaubanduskokkulepet) liikmed kokku, et 1999. aasta lõpuks algatatakse täiendavad läbirääkimised põllumajandustoodetega kauplemise reformiprotsessi jätkamiseks. 2001. aastal sai sellest nn integreeritud reformikavast omakorda laiem Doha vooru või Doha arengukava osa. Läbirääkimised, mis plaaniti algelt lõpetada 2005. aasta 1. jaanuariks, on 15 aastat hiljem endiselt käimas.

2.2. Doha deklaratsioonis,<sup>(6)</sup> mille aluseks on üle saja WTO liikme seisukohad läbirääkimistel, kinnitati taaskord pikaajalist eesmärki kehtestada põhimõteteliste reformidega õiglane ning turule suunatud kauplemissüsteem. See pidi hõlmama rangemaid reegleid ja täpsemaid kohustusi põllumajandustoodete riiklike toetuste ning kaitseabinõude osas, et korrigeerida ja takistada piiranguid ja moonutusi maailma põllumajandusturgudel.

2.2.1. Doha arengukava hõlmab kolme põllumajandustoodetega kauplemise sammast, nagu määrati kindlaks Uruguay vooru põllumajanduslepinguga:

— **turulepääsu** tõkete oluline vähendamine;

— kõigi **eksporditoetuste** vormide vähendamine, pidades silmas nende järk-järgulist kaotamist;

— kaubandust moonutava mõjuga **siseriiklike põllumajandustoetuste** oluline vähendamine.

2.2.2. Doha deklaratsiooniga kinnitati arenguriikide eri- ja diferentseeritud kohtlemine nn läbirääkimiste lahutamatuks osaks, et võimaldada neil rahuldada oma vajadusi, eelkõige toiduga kindlustatuse ja maaelu arengu vallas. Tuginedes liikmete seisukohtadele, lepitati samuti kokku, et võetakse arvesse ka kaubandusväliseid küsimusi, nagu keskkonnakaitse.

2.3. Mitmest tähtajast ei ole kinni peetud ning Doha voor on siiani lõpetamata, kuigi nii Balis kui ka Nairobis tehti olulisi edusamme.

2.3.1. Doha deklaratsiooni keskne osa oli nn ühtse paketi põhimõte, mille kohaselt ei ole mitte midagi kokku lepitud enne, kui on kokku lepitud kõiges. Kuigi WTO liikmed jõudsid mitmel korral, viimati 2008. aastal, peaaegu kokkuleppele, jäi alati mõni küsimus lahendamata. See saavutati siiski lõpuks 2013. aastal Balis kaubanduse lihtsustamise lepingu ja mitmete teiste kokkulepete abil, mida täiendasid Nairobis saavutatud konkreetsed põllumajanduskokkulepped.

2.4. Kuigi Nairobi ministrite deklaratsiooni punktis 12 sätestatakse: „Märgime siiski, et põllumajanduse valdkonnas on tehtud palju vähem edusamme“, kirjeldas WTO peadirektor seal tehtud otsust kaotada põllumajandustoodete eksporditoetused kui WTO 20 aasta olulisimat saavutust põllumajanduse vallas<sup>(7)</sup>. Peale selle kohustatakse ministrite deklaratsiooniga liikmesriike taas jätkama tööd, et saavutada erikaitsemehhanism arenguriikidest liikmete jaoks ning jõuda püsiva lahenduseni riigivaru loomiseks toiduainetega kindlustamiseks, mis võetakse vastu järgmisel, 11. ministrite konverentsil 2017. aastal. Oluline on ka ministrite otsus puuvilla kohta.

<sup>(6)</sup> [https://www.wto.org/english/thewto\\_e/minist\\_e/min01\\_e/mindecl\\_e.htm](https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min01_e/mindecl_e.htm).

<sup>(7)</sup> [https://www.wto.org/english/news\\_e/spra\\_e/spra108\\_e.htm](https://www.wto.org/english/news_e/spra_e/spra108_e.htm).

### 3. Konkreetsete märkused: tulevased mitmepoolsed edusammud põllumajanduses

3.1. Nagu Uruguay voorus ja Doha arengukavas tunnistati, on mis tahes ülemaailmset kokkulepet erikaitsemehhanismi, eri- ja diferentseeritud kohtlemise või põllumajandustoetuste üldiste tasemete küsimuses võimalik kõige paremini saavutada mitmepoolsel tasandil. Tükkhaaval käsitlemine, nagu Nairobi, pakub siiski vähem stiimuleid keerulisemate küsimuste lahendamiseks, kuna neile, kellelt oodatakse suuremaid järeleandmisi, on vähem pakkuda.

3.1.1. WTO põllumajanduskomisjon näitab üles kasvavat tahet teha 2017. aasta detsembris Buenos Aireses peetaval 11. ministrite konverentsil tööd põllumajandusega seotud tulemuste, sh Uruguay vooru põllumajanduslepingus esitatud integreeritud reformikava<sup>(8)</sup> nimel eelkõige mitmepoolse lähenemisviisi toetamiseks.

3.1.2. Realistlikult vaadates on aga Doha protsess kui selline oma aja ära elanud ja vajab nüüd uut mõtlemist ja panust mitte üksnes tulevaste mitmepoolsete läbirääkimiste jaoks, vaid ka selleks, mida võiks kõige paremini saavutada kahepoolsel või piirkondlikul tasandil ilma üldpilti moonutamata.

3.2. Nairobi pakett sisaldab ligikaudu kuut põllumajanduskokkulepet, millest kõige tähtsam on põllumajanduse eksporditoetuste kaotamise kohustus, reguleerides tõhusalt ühte kolmest põllumajanduse sambast ning andes arenguriikidele veidi lisaaega nende toetuste järk-järguliseks kaotamiseks. Sellega seati ka kestliku arengu 2. eesmärgi (kaotada nälg) peamine siht.

3.2.1. EL oli seejuures üks peamisi liikumapanevaid jõude, valmistades eelkõige ette ühist seisukohta suurte ülemaailmsete põllumajandustoodete eksportijatega, nagu Brasiilia. See kokkulepe sisaldas ka siduvaid eeskirju teiste eksporditoetuste vormide, sealhulgas ekspordikrediidi, toiduabi ja riiklike kaubandusettevõtete kohta, samuti puuvillatoetuste kohta.

3.3. Doha arengukava arutelud **turulepääsu** üle on siiani keskendunud tariifimääradele, tariifikvootidele, tariifikvootide haldamisele ning erikaitsemeetmetele, sealhulgas arenguriikide eri- ja diferentseeritud kohtlemisele. Uruguay vooru põllumajanduslepingu tagajärjel tuli kaotada põllumajanduses kõik mittetariifsed tõkked või muuta need tariifseteks, kui ei kohaldata muid WTO eeskirju, näiteks sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete rakendamise lepingut ja tehniliste kaubandustõkete lepingut<sup>(9)</sup>. Seal, kus nn arvutatud tariifikvivalendid jäid ikkagi liiga kõrgeks, et võimaldada tegelikku impordivõimalust, kehtestati tariifikvootide süsteem madalamate tariifidega nende kvootide piires.

3.3.1. Tariife ja tariifikvoote on tegelikult võimalik käsitleda kahepoolsel kaubandusläbirääkimistel, kuid spetsiaalsed kaitsemeetmed ning eri- ja diferentseeritud kohtlemine on tegelikult mitmepoolsed küsimused. Riigid võivad vähendada oma tariife või toetusi ühepoolselt – paljud on seda teinud.

3.4. **Riigisised põllumajandustoetused** on keskne teema mitmepoolsel läbirääkimistel, kus on nüüd mänguruumi ning teatud lootus saavutada edu 11. ministrite konverentsil.

3.4.1. Enamik riike toetab oma põllumajandustootjaid riigisiselt. Mõnede riikide puhul on selline toetus minimaalne (nt juhtivad põllumajandustoodete eksportijad, eriti Austraalia ja Uus-Meremaa). Teised arenenud riigid toetavad märkimisväärselt oma põllumajandustootjaid väga erineval viisil, muu hulgas ühiskonnale osutatud teenuste eest makstava tasu vormis. Nii toimivad kiiresti areneva majandusega riigid, kus toetused nende riikide rikkuse kasvades arvatavasti märgatavalt suurenevad, kuid kus on tekkimas suured viivitused WTO-le andmete esitamisega.

<sup>(8)</sup> [https://www.wto.org/english/news\\_e/news16\\_e/agng\\_09mar16\\_e.htm](https://www.wto.org/english/news_e/news16_e/agng_09mar16_e.htm); Rahvusvahelise Kaubanduse ja Säästva Arengu Keskuse (ICTSD) Bridges'i aruanne, kd 20, nr 40 – 24.11.2016.

<sup>(9)</sup> See on tähtis ka märgistamise ja jälgitavuse eesmärgil.

3.4.2. 2016. aasta septembris algatasid Ameerika Ühendriigid WTO vaidlusmenetluse Hiina suhtes riigisiseste toetusmeetmete, eelkõige nisule, maisile ja riisortidele suunatud toetusmeetmete küsimuses. Hiina esitas WTO-le viimati andmed 2010. aasta kohta ning arvatakse, et sellest ajast on toetused kiiresti kasvanud. Kuigi vaidluste lahendamise mehhanism võib olla tülikas ja täielikku menetlust ei pruugi järgneda, on see märkimisväärselt varjutanud WTO arutelusid riigisiseste toetuste üle enne 11. ministrite konverentsi. See näib olevat ka vastuolus Bali konverentsi kokkuleppega vältida vaidlusi arenguriike puudutavates riigivaru küsimustes<sup>(10)</sup>.

3.4.3. Ameerika Ühendriikide valitsuse poolt WTO-le esitatud andmed<sup>(11)</sup> näitavad, et nende riigisisest toetust suurenesid 2013. aastal 12 miljardilt USA dollarilt 14 miljardile, mis on lähedal tema ebaõnnestunud 2008. aasta juuli paketi kavandatud ülempiirile. See sisaldas 6,9 miljardi dollari ulatuses nn kollase kasti ja 7 miljardi dollari ulatuses *de minimis* makseid. Nn rohelisse kasti anti toetust 132 miljardi dollari väärtuses. Toetuste kogumaht ulatus üle 140 miljardi USA dollari, mis on peaaegu kaks korda suurem kui 2007. aastal. Lisaks ilmnes aruandest, et Hiinas oli 2010. aastal kaubandust moonutavate toetuste summa (1994. aasta GATT Uruguay vooru põllumajanduslepingu määratluse kohaselt) ligikaudu 18 miljardit USA dollarit, Jaapanis 2012. aastal 14 miljardit USA dollarit, Venemaal 2014. aastal 5 miljardit USA dollarit ning Indias 2010.–2011. aastal 2 miljardit USA dollarit. Brasiilia andis teada kaubandust moonutavatest toetustest alla 2 miljardi dollari ulatuses aastatel 2014–2015<sup>(12)</sup>.

3.4.4. WTO-le teatatud andmed<sup>(13)</sup> näitavad, et aastatel 2012–2013 maksti ELis toetusi aastas umbes 80 miljardit eurot, mis oli Doha vooru algusest alates püsiv näitaja. Kuid sellest üle 70 miljardi euro moodustavad nn rohelise kasti toetused. ELi üldine kaubandust moonutav toetus, mis hõlmab nn kollase ja sinise kasti ning *de minimis* toetust, oli vaevu 10 miljardit eurot. ELi nn rohelise kasti toetus (kaubandust minimaalselt või mitte moonutav toetus) hõlmab keskkonnakaitse ja regionaalarengu programme.

3.4.5. ELi ulatuslik nihe kaubandust moonutavatest toetustest (2001. aastal üle 60 miljardi euro) nn rohelise kasti toetuste suunas tuleneb ühise põllumajanduspoliitika 2003. aasta „Luksemburgi lepingust“, millega muudeti ELi põllumajandusmaksed konkreetsete kultuuride eest makstavatest otsetoetustest nn tootmiskohustusega sidumata sissetulekutoetuseks. See suur ühepoolne samm Doha arengukava põhieesmärgi saavutamise suunas põllumajanduses suurendab ELi usaldusväärsust tulevase vahendajana põllumajanduslääbirääkimistel.

3.4.6. Kuid Ameerika Ühendriikidelt ja teistelt riikidelt võib oodata suuri järeleandmisi riigisiseste toetuste osas alles siis, kui ka mujal tehakse märkimisväärsed järeleandmisi, muu hulgas mitmepoolsetes põllumajandusvälistes küsimustes, kuid selle väljavaated ei ole julgustavad. Mõned võivad arvata, et ei ole vaja minna kaugemale, kuna teised megapiirkondlikud lepingud on sõlmitud.

3.4.7. Muud küsimused arenguriikide vahel jäävad väga vastuoluliseks, näiteks riigivaru loomine toiduainetega kindlustamiseks, mis vastandab naabreid. Nairobis lepidi kokku, et jätkatakse tööd Balis India poolt tõstatatud ja lahenduseta küsimusele püsiva lahenduse otsimisel. Bali otsuse kohaselt on arenguriikidel lubatud jätkata toiduvaru ladustamise programme, mis muidu oleksid vastuolus WTO siseriikliku toetuse piirangutega.

3.5. Kuid nagu komisjoni teatistes „Kaubandus kõigile“ öeldi, on mitmepoolsus maailmakaubanduse keskne element ja peab jääma „ELi kaubanduspoliitika nurgakiviks“<sup>(14)</sup>. WTO arendab ja rakendab maailmakaubanduse eeskirju ning tagab ülemaailmse kooskõla. Seda toetab tema laialdaselt hinnatud ja järjest enam kasutatav vaidluste lahendamise mehhanism<sup>(15)</sup>. Kestliku arengu eesmärgid ja COP 21 on mõlemad selged eesmärkid kogumid. Seevastu on WTO-l selge mehhanism laialt levinud proteksionismi ja kaubandushäirete vastu, mis iseloomustasid II maailmasõja eelset aega ja sellele järgnenud üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppe sõlmimist.

<sup>(10)</sup> WTO peab kasutama ÜRO klassifikatsiooni ja hõlmama arenguriikidena kõiki, keda ei ole klassifitseeritud arenenud riikidena või vähim arenenud riikidena. EL saab aga oma üldise soodustuste süsteemi (GSP ja GSP+) puhul kasutada täpsemaid, riigi sissetulekul põhinevaid Maailmapanga kategooriaid.

<sup>(11)</sup> Bridges, kd 20, nr 20 – 2.6.2016.

<sup>(12)</sup> Bridges, kd 20, nr 37 – 3.11.2016.

<sup>(13)</sup> Bridges, kd 19, nr 38 – 12.11.2015.

<sup>(14)</sup> COM(2015) 497 final, punkt 5.1.

<sup>(15)</sup> Praegu käsitletakse selle 513. juhtumit.

3.5.1. See eeskirjade koostaja roll on eriti oluline põllumajandustoodetega kauplemise seisukohalt. Kõige enam kehtib see sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete rakendamise lepingu ning päritolureeglite äärmiselt keeruka valdkonna puhul, kuigi need ei ole Doha tegevuskava osad. On endiselt reaalne oht, et kahepoolsetes lepingutes võidakse sätestada kattuvad ja isegi vastuolulised eeskirjad, mis muudab maailmakaubanduse eeskirjad pigem keerulisemaks kui selgemaks.

3.5.2. WTO 1995. aasta sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete rakendamise leping hõlmab toiduohutuse ning looma- ja taimetervise eeskirjade kohaldamist. Artikli 5 punkt 7 käsitleb ettevaatuspõhimõtet, mis on nüüd sätestatud ka Lissaboni lepingus. Igal katsel muuta seda muul kui mitmepoolisel tasandil oleksid maailmakaubanduse korrale ning sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete rakendamise lepingu enda tulevasele usaldusväärsusele tõsised tagajärjed.

#### 4. Kahepoolsete või piirkondlike kaubanduslepingute väljavaated

4.1. Nii põllumajanduses kui ka mujal peavad kahepoolsed vabakaubanduslepingud looma tõelist lisaväärtust. Need jätavad rohkem ruumi piirkondlikele ja riikidevahelistele erinevustele ning samuti kultuurilistele iseärasustele. Neid tuleb hinnata ka selle alusel, kas need tugevdavad mitmepoolseid suhteid.

4.2. Tariifivähendused ja tariifikvoodid moodustavad kahepoolsete kaubanduslepingute keskse osa. Jaapanis püsivad toiduainete imporditariifid väga kõrged, Hiinas on need palju madalamad. ELil võiks olla mänguruumi mõne tariifikvoodi puhul, näiteks juhul, kui iseärasused on muutunud võrreldes Uruguay vooru põllumajanduslepingu ajal kehtestatuga.

4.2.1. Geograafilised tähised, mille väärtus aastas on hinnanguliselt 5,6 miljardit eurot, <sup>(16)</sup> on väga oluline valdkond, kus EL peab oma huvides saavutama võimalikult palju kahepoolsetel läbirääkimistel. ELi läbirääkijatel õnnestus edukalt lisada peaaegu 145 tunnustatud ELi geograafilist tähist ELi ja Kanada laiaulatuslikku majandus- ja kaubanduslepingusse <sup>(17)</sup> ja veel rohkem lepingusse Vietnamiga, kuid see arv sõltub sellest, mis on asjakohane konkreetse vabakaubanduslepingu puhul. Teised, eriti Ida-Aasia riigid, on olnud geograafiliste tähiste määramisel aeglased, samal ajal kui Ameerika Ühendriigid käsitlevad paljusid selliste tähistega tooteid analoogtoodetena.

4.2.2. EL peab kahepoolsetes läbirääkimistes täielikult kaitsma ka oma põllumajanduslikke huve ning neid niipalju kui võimalik edendama, eriti juhul, kui ELi läbirääkimispartneriks on oluline põllumajandustoodete eksportija nagu Mercosur, Austraalia või Uus-Meremaa. EL peab vältima kiusatust teha põllumajanduses järeleandmisi mõne teise valdkonna arvelt.

4.3. Kahepoolsete lepingute eesmärk peaks olema kaotada topeltstandardite kohaldamine partnerriikide põllumajanduses, eriti seoses sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete rakendamise lepingu ja tehniliste kaubandustõkete lepinguga. Samuti soovib EL edendada oma loomatervise ja loomade heaolu standardeid ning keskkonna-, sotsiaalseid ja üldisemaid kestliku arengu standardeid kooskõlas kestliku arengu eesmärkidega. Komitee tunneb heameelt läbipaistvuse taseme ja kodanikuühiskonna kaasamise üle juba läbirääkimiste algusest alates, nagu see lõpuks saavutati Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse puhul, ning soovib, et see saaks normiks tulevastel läbirääkimistel.

4.3.1. EL (ja teised) peavad võtma siduva kohustuse suurendada oma suutlikkust, et aidata vähem arenenud riikidel neid standardeid järgida, näiteks aidates välja töötada vastuvõetava sertifikaate väljastava veterinaarsüsteemi, milles on keskse tähtsusega toiduohutuse standardid.

4.4. Toiduga kindlustatuse tagamine ja tõhustamine saab samuti olema kõigi kahepoolsete põllumajandusläbirääkimiste põhjanev poliitiline tõukejõud, nagu osutatakse komitee arvamuses „Põllumajandustoodetega kauplemine/ülemaailmne toiduga kindlustatus“ <sup>(18)</sup>. Nagu selles selgitatakse, peab põllumajandustoodetega kauplemine rahuldama „maksejõulist nõudlust“ (võib-olla esmakordselt) ning pakkuma abi ja toetust „seal, kus nälga ja puudust oma jõududega kõrvaldada ei suudeta“. Samavõrra tähtis on säilitada piisav toiduainetega isemajandamine, eelkõige selleks, et kaitsta importivaid riike importtoodete suurte hinnakõikumiste eest.

<sup>(16)</sup> Euroopa Komisjoni ametnike väide Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitees 2016. aasta märtsis toimunud koosolekul.

<sup>(17)</sup> Laiaulatuslik majandus- ja kaubandusleping, mis ootab praegu ratifitseerimist.

<sup>(18)</sup> ELT C 13, 15.1.2016, lk 97.

4.4.1. Selles arvamuses juhitakse tähelepanu sellele, et väljaspool Euroopa Liitu on suur potentsiaalne nõudlus Euroopa Liidu toiduainete ja jookide järele. Ligi kaks kolmandikku Euroopa põllumajandustoodangust läheb edasisse töötlemisse. ELi põllumajanduslike toiduainete eksport ulatus 2015. aastal 129 miljardi euroni, mis tähendab 27 % kasvu 2011. aastaga võrreldes. 2016. aasta teises kvartalis oli ELi ekspordi kogumaht 25,4 miljardit eurot, samal ajal kui ELi toiduainete ja jookide import moodustas 17,8 miljardit eurot. Peamised eksporttooted olid liha, kanged alkohoolsed joogid, vein, piimatooted, šokolaad ja kondiitritooted.

## 5. Kaubandus, põllumajandus ja kestliku arengu eesmärgid

5.1. Kestliku arengu eesmärkide heakskiitmine ÜRO poolt 2015. aasta septembris, mis on kesksel kohal ÜRO kestliku arengu tegevuskavas aastani 2030, ning Pariisi kokkuleppe rakendamine (COP 21) <sup>(19)</sup> avaldab maailmakaubandusele suurt mõju. Nende rakendamise üldine vajadus peab olema nüüd kõigi tulevaste kaubanduslepingute keskmes, eelkõige põllumajandustoodetega kauplemisel.

5.2. Kestliku arengu eesmärkidel on otsesem mõju põllumajandustoodetega kauplemisele. Kestliku arengu eesmärgid põhinevad aastatuhande arengueesmärkidel, kuid need mõjutavad iga riiki. Kestliku arengu eesmärgid on oma olemuselt ülemaailmsed ja üldiselt kohaldatavad – riigid peavad jagama vastutust nende saavutamise eest. Kestliku arengu eesmärgid on tihedalt läbipõimunud Pariisi kokkuleppega: vähemalt 13 kestliku arengu eesmärki on seotud kliimamuutustega.

5.2.1. Üle 90 riigi on juba palunud teiste abi kestliku arengu eesmärkide saavutamisel. Kestliku arengu eesmärgid on kesksel kohal ülemaailmsetes aruteludes, mida EL on aidanud edendada. Need peaksid kaasa tooma ülemaailmse koostöö uue viisi, mis on avaram, kaasavam ja rohkem konsultatsioonidele suunatud.

5.2.2. Komitee tunneb heameelt 2016. aasta novembris avaldatud komisjoni teatise üle Euroopa jätkusuutliku tuleviku järgmiste sammude teemal, <sup>(20)</sup> milles nähakse ette kestliku arengu eesmärkide täielik integreerimine Euroopa poliitikaraamistikku ja komisjoni praegustesse prioriteetidesse, milleks EL on Lissaboni lepinguga ka kohustatud <sup>(21)</sup>. Kestliku arengu eesmärkidel on valdkondadevaheline mõõde ELi ülemaailmse strateegia rakendamisel. Nagu on öeldud, mängis EL olulist rolli selle tegevuskava vormimisel. Kestliku arengu eesmärkide edendamisel ja rakendamisel ning euroopalike väärtuste propageerimisel kogu maailmas tekib tugev sünergia, kuigi kestliku arengu eesmärgid otseselt ei edenda head valitsemistava ega õigusriiki.

5.2.3. Kestliku arengu eesmärgid lähevad aastatuhande arengueesmärkidest veelgi kaugemale, kuna neis määratletakse üksikasjalikult meetmed või nn rakendamise vahendid kõigi 17 kestliku arengu eesmärgi ja nende 169 konkretselt määratletud eesmärgi saavutamiseks. Kaubandust on konkretselt mainitud üheksas kestliku arengu eesmärgis (aastatuhande arengueesmärkides vaid üks kord).

5.2.4. Kestliku arengu eesmärkide tulemuslikuks rakendamiseks peab kaubandusel ja investeringutel olema põhjanev roll, eelkõige kuna ÜRO Kaubandus- ja Arengukonverentsi hinnangul on nende eesmärkide saavutamiseks vaja leida täiendavalt 2,5 **triljonit** dollarit aastas ja seda peamiselt erasektorist. Nagu WTO peadirektor märkis, on aastatuhande arengueesmärgid juba näidanud kaubanduse muutmispotentsiaali <sup>(22)</sup>.

5.3. Põllumajandustoodetega kauplemine peab mängima enamiku, kui mitte kõigi kestliku arengu eesmärkide saavutamisel olulist osa, olles kriitilise tähtsusega 2. eesmärgi (nälg/toiduga kindlustatus), 12. eesmärgi (säästev tarbimine/tootmine) ja 15. eesmärgi (võitlus mulla degradeerumise vastu) jaoks.

5.3.1. See on oluline ka 1. eesmärgi (vaesus/alatoitumine), 8. eesmärgi (kaasav, jätkusuutlik majanduskasv), 9. eesmärgi (taristu), 10. eesmärgi (ebavõrdsuse vähendamine), 13. eesmärgi (kliimamuutused), 3. eesmärgi (heaolu), 5. eesmärgi (sooline võrdsuslikkus) ja 7. eesmärgi (energia) saavutamisel. See peab olema täieliku koostöös teiste tegevusliinidega, sealhulgas arenguga.

<sup>(19)</sup> ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 21. istungjätk Pariisis (UNFCCC COP 21).

<sup>(20)</sup> SWD(2016) 390 final.

<sup>(21)</sup> ELi toimimise lepingu artikli 21 lõige 3.

<sup>(22)</sup> Sõnavõtt ÜROs, 21.9.2016.

5.4. Nagu WTO Nairobi ministrite deklaratsioonis märgiti, võib rahvusvaheline kaubandus aidata kaasa jätkusuutliku, kindla ja tasakaalustatud majanduskasvu saavutamisele kõigi jaoks<sup>(23)</sup>. Deklaratsioonis rõhutati nii seda, et WTO-l on kestliku arengu eesmärkide saavutamisel oluline osa, kui ka seda, et ilma tõhusa mitmepoolse kaubandusmehhanismiga oleks see palju keerulisem.

5.4.1. Mitmepoolse keskkonnatoodete lepingu läbirääkimistel tuleb arvesse võtta põllumajandustoodetega kauplemise ja põllumajandusinvesteeringute mõju kliimamuutustele, mis töötab olla tähtis samm kliimamuutuste integreerimisel mitmepoolsesse kaubanduspoliitikasse, kuid on vaja edasisi mitmepoolseid meetmeid järjepidevuse suurendamiseks.

5.4.2. Rahvusvaheline kaubandus võib oluliselt parandada toiduga kindlustatust ja toitumist, suurendades toidu kättesaadavust ning ergutades investeeringuid ja majanduskasvu. Vastupidine tuginemine proteksionistlikele meetmetele võib kaotada vajaliku paindlikkuse ja takistada piirkondlike turgude arengut. Siiski tuleb kaubanduslepingutesse lisada tõhusaid meetmeid, et pakkuda vähem arenenud arenguriikidele suuremaid võimalusi, vältimaks nende toiduga kindlustatuse halvenemist või tärkava põllumajandussektori arengu kahjustamist.

5.5. EL on eestvedaja kestliku arengu küsimuste lisamisel vabakaubanduslepingutesse. Alates 2010. aastast on ta edukalt sõlminud kuus vabakaubanduslepingut, alustades Lõuna-Koreast, ning ühe majanduspartnerluslepingu, teised ootavad täielikku ratifitseerimist, sealhulgas lepingud Kanada, Singapuri ja Vietnamiga. Need sisaldavad spetsiaalseid kaubanduse ja kestliku arengu peatükke, mida toetab ühine kodanikuühiskonna mehhanism rakendamise järelevalveks. Komiteel on sealjuures oluline roll.

5.5.1. Komitee on juba nõudnud<sup>(24)</sup> sarnaste kestliku arengu peatükkide lisamist ka käimasolevatesse ja tulevastesse ELi läbirääkimistesse eraldiseisvate individuaalsete investeerimislepingute üle. Ka Vaikse ookeani ülene partnerlusleping sisaldab eraldi sotsiaal- ja keskkonnaküsimuste peatükke.

5.6. Samuti märgib komitee, et paljud maailma toidupuuduse all kannatajad on põllumajandustöötajad ning et näljahäda leevendamine on õigustatult moodustanud olulise osa aastatuhande arengueesmärkidest ja nüüd kestliku arengu 2. eesmärgist. 70 % toidupuuduses elavatest inimestest elab maapiirkondades, mille põhjuseks on osaliselt põllumajandusinvesteeringute järk-järguline vähenemine ning püsivalt madal põllumajanduslik saagikus vaestes riikides, kuid ka tõhusa põllumajandus- või kaubanduspoliitika puudumine, mis ei võta piisavalt arvesse põllumajandusliku tootmise eripära (sealhulgas kliima, ressursid, elusmaterjalid või turgude kõikumine). Siinjuures tuleks panna tähele ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni kaalutlusi, eriti sotsiaalkaitse valdkonnas.

5.6.1. Sisekaubandus Aafrikas on väike, moodustades 10–15 % kogu Aafrika kaubandusest. Aafrika riikide põllumajandustoodetega kauplemise suutlikkuse suurendamine ühendatuna kestliku arengu eesmärkidega, mis hõlmavad taristut, piirkondlikku integratsiooni ja siseturgude süvendamist, muu hulgas teise töötlemise suurendamise kaudu, hädavajalik, et võimaldada Aafrikal osaleda positiivselt põllumajandustoodetega kauplemises ning parandada toiduga kindlustatust.

## 6. ELi roll tulevastes läbirääkimistes põllumajandustoodetega kauplemise üle

6.1. Nagu näitas Nairobi konverents, kus vastu ootusi kiideti heaks ministrite deklaratsioon, on ELil hea positsioon etendada juhtrolli tulevastes läbirääkimistes põllumajandustoodetega kauplemise üle. Selle aluseks on ELi tajutav juhtroll nii jätkusuutlikkuse kui ka arengu edendamisel (tema roll Nairobiis) ning varasemate ühise põllumajanduspoliitika reformide tulemusena ei ole EL enam esmalt kaitsepositsioonil.

6.1.1. Komisjoni uues teatistes antakse ELile teerajaja ülesanne kestliku arengu eesmärkide ja Pariisi lepingu rakendamisel. Kõik ELi kaubanduse algatused peavad nüüd vastama neis tihedalt läbipõimunud lepingutes kehtestatud nõuetele.

<sup>(23)</sup> [https://www.wto.org/english/thewto\\_e/minist\\_e/mc10\\_e/mindecision\\_e.htm](https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc10_e/mindecision_e.htm).

<sup>(24)</sup> Komitee arvamus, ELT C 268, 14.8.2015, lk 19.

6.2. Komisjon on koostanud ka uuringu tulevaste kaubanduslepingute mõju kohta põllumajandussektorile<sup>(25)</sup>. Selles käsitletakse 12 tulevast vabakaubanduslepingut ja Euroopa põllumajandustoodete võimalusi maailmaturul. Kuid siiski ei suudetud selles hõlmata kõiki põllumajandustooteid ega töödeldud toitu üldiselt. Komisjon ise tunnistab, et see uuring on puudulik, kuna hindamisel ei võetud arvesse mittetariifseid tõkkeid, mis siiski avaldavad kaubandusele märkimisväärset mõju.

6.2.1. Selleks et komisjon saaks koostada täieliku ja toimiva põllumajandustoodetega kauplemise strateegia, tuleks seda laiendada ja lisada täielik mõjuhindang kestliku arengu eesmärkide ja Pariisi lepingu rakendamine tõenäolise mõju kohta ELi põllumajandusele koos täiendava mõjuhindamisega kaubanduse viimaste üldiste arengute mõju kohta ELi põllumajandusele. See peaks hõlmama ELi hiljutisi vabakaubanduslepinguid, sealhulgas kaudseid arenguid, näiteks kus kaubanduspartneri vääringu devalveerimine on avaldanud märkimisväärset mõju.

6.2.2. Lisada tuleks lepingud, mis olid olemas enne 2006. aasta teatist „Globaalne Euroopa“,<sup>(26)</sup> eelkõige Lõuna-Aafrika Vabariigi, Mehhiko ja Tšiili, seda enam, et kaks viimast lepingut kavatakse läbi vaadata.

6.3. Nende mõjuhindamiste puhul peab komisjon arvestama vajadusega tagada põllumajandustootjatele õiglane kasu kõnealustest kaubanduslepingutest. Põllumajandustootjatel on oluline roll mitte ainult oma kohalike elanike vaid ka kiiresti kasvava maailma elanikkonna toitmisel. Oluline on hoida alles elujõulised maakogukonnad, leevendades nii palju kui võimalik rahvastikukadu Euroopas.

6.3.1. Olulised on ressursitõhusad põllumajandustavad. Tuleb tõhustada ressursside haldamist ja kättesaadavust, suurendades väikepõllumajandustootjate kohanemisvõimet ja vastupidavust kliimamuutustele ning parandades oskusi ja tootlikkust ääremaal.

6.4. Põllumajandus on reaalses ohus kliimamuutuste tõttu. Ülemaailmselt on maa- ja veeressursid piiratud, pikaajalised kasvutingimuste muutused tulenevad äärmuslikematest kliimatingimustest ning hindade kõikumised suurenevad. Oluline on tugev ja elujõuline põllumajandussektor, et säilitada või suurendada stabiilset, ohutut ja turvalist toiduainete tarnet. Loomulikult aitab kaubandus ühtlustada pakkumise ja nõudluse tasakaalutust, edendades ressursside tõhusat kasutamist ja suurendada turuvõimalusi ja majanduskasvu, luues sel viisil maapiirkondades töökohti, tulu ja heaolu.

6.4.1. Hinnanguliselt kasvab keskklass üle maailma ligikaudu 2 miljardi võrra 2030. aastaks ning ka nemad soovivad teha valikuid mitmekesise toidu seast, mida nad varem söönud ei ole. See tähendab, et plahvatuslikult suureneb nõudlus valkude ja muude põllumajandustoodete järgi.

6.4.2. Siinjuures on oluline Corki 2.0 deklaratsioon. Põllumajandustootjad on nii maa kui ka muude põllumajandusressursside kaitsjad, samas on loomade heaolu samuti tähtis küsimus. Komitee arvamus integreeritud tootmise kohta Euroopa Liidus<sup>(27)</sup> on siin asjakohane.

Brüssel, 23. veebruar 2017

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee*  
*president*  
Georges DASSIS

<sup>(25)</sup> [http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC103602/lb-na-28206-en-n\\_full\\_report\\_final.pdf](http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC103602/lb-na-28206-en-n_full_report_final.pdf).

<sup>(26)</sup> COM(2006) 567 final.

<sup>(27)</sup> ELT C 214, 8.7.2014, lk 8.